

Vìkové hranice v oblasti konzumace alkoholu

ÚVOD

Toto vydání *ICAP Reports* se vìnuje vÌkovým hranicím v oblasti konzumace alkoholu a pøináší údaje o zákonem stanovených minimálních vÌkových hranicích pro konzumaci a nákup alkoholických nápojù v øadì zemí. Nesnaž í se prosazovat nebo doporuèovat urèitou vÌkovou hranici, spíše upozornit na témata, která mají z hlediska rùzných vládních institucí a spoleèností největší význam.

KONZUMACE VS. NÁKUP

Hned na zaèátku je dùležitè vyjasnit pojmy. Zákony týkající se vÌkových limitù pokrývají široké spektrum chování v souvislosti s tím, kde, kdy a za jakých okolností je mož né kupovat a konzumovat alkoholické nápoje. Minimální zákonem stanovený vÌk pro konzumaci alkoholu je nejníž ší vÌková hranice, od které je mož né konzumovat alkoholické nápoje. Ta se mùž e lišit od minimální vÌkové hranice urèené pro nákup alkoholických nápojù. Nìkteré země, k nimž patøí Nový Zéland a Indonésie, se v legislativì zamìøují výhradnì na vÌkovou hranici pro nákup alkoholických nápojù a nezabývají se otázkou minimálního vÌku pro konzumaci.

Tabulka 1 pøedkládá údaje o aktuálních vÌkových hranicích pro nákup a konzumaci alkoholických nápojù v zemích, kde jsou pøíslušné informace k dispozici. Mezi zastoupenými zeměmi je 48 státù, které urèují minimální vÌkovou hranici pro konzumaci alkoholu. Údaje z dalších zemí nebyly k dispozici, pøièemž je pravdìpodobné, že øada zemí nemá žádnou právní úpravu týkající se této problematiky. Jak je uvedeno v *Poznámkách* u tabulky, v nìkterých zemích jsou urèité výjimky nebo specifické okolnosti, které mohou ovlivòovat vÌkovou hranici pro konzumaci alkoholu. Napøíklad v Norsku záleží na typu alkoholického nápoje – pivo a víno je mož né konzumovat od 16 let, destiláty od 18 let. Většina státù v USA (31 státù z 50) má zákony omezující nebo zakazující konzumaci alkoholických nápojù lidem mladším 21 let. U zemí, kde nebyly zjištìny žádné výjimky, pøedstavuje v 26 pøípadech minimální vÌkovou hranici pro konzumaci alkoholu vÌk 18 let. Ve tøech zemích je celostátnì urèenou minimální vÌkovou hranicí 21 let (Malajsie, Již ní Korea a Ukrajina). V pìti zemích je minimální vÌkovou hranicí pro konzumaci alkoholu 16 let (Rakousko, Belgie, Francie, Itálie a Španìlsko) a ve dvou zemích (Japonsko a Island) je to 20 let. V Kanadì, kde si zákony vymezující minimální vÌkové hranice pro konzumaci alkoholu upravuje každá provincie samostatnì, platí ve dvou provinciích minimální hranice 19 let a v ostatních provinciích 18 let.

Podle údajù, které byly k dispozici, se národní právní normy všeobecnì vztahují na konzumaci alkoholu v prostorách mimo domov, tj. napøíklad na vinárny, bary, restaurace, noèní kluby a podobná zaøízení. Obvykle zákony vùbec nezmiòují konzumaci alkoholu doma. Jedinou zemí, která legislativnì upravuje minimální vÌk pro domácí konzumaci, je Velká Británie, která urèuje, že alkohol mùž e být se souhlasem rodièù konzumován od vÌku 5 let.

TABULKA 1: ZÁKONY UPRAVUJÍCÍ MINIMÁLNÍ VĚKOVOU HRANICI PRO KONZUMACI A NÁKUP ALKOHOLU*

Země	Minimální věková hranice pro konzumaci alkoholu (MVHK)	Minimální věková hranice pro nákup alkoholu (MVHN)	Poznámky
Argentina	18	-	
Austrálie	18	18	Celonárodní zákony a zákony jednotlivých teritorií zakazují prodej nebo podávání alkoholu osobám mladším 18 let.
Rakousko	16	16, 18 v některých případech u lihovin	Konzumace alkoholu v zařízeních závisí na právní úpravě jednotlivých provincií. Obecně platí MVHK 16 let. Některé provincie zakazují konzumaci alkoholu osobám mladším 18 let.
Ázerbájdžán	Nemá MVHK	Nemá MVHN	
Belgie	16	16	Zákon zakazuje osobám mladším 16 let (pokud se nejedná o vdané/ž enaté osoby nebo nejsou v doprovodu rodiče či opatrovníka) vstup do „tanečních podniků“, kde se prodávají fermentované nápoje.
Brazílie	18	-	
Kanada	V Albertě a Quebecu 19 let, ve všech ostatních provinciích 18.	Každá provincie má samostatnou právní úpravu MVHN.	V provinciích Manitoba a New Brunswick mohou nedospělé osoby konzumovat alkohol pod dohledem dospělých v podnicích s příslušnými licencemi, v provinciích Prince Edward Island, Alberta, Britská Kolumbie, Ontario a Saskatchewan je mohou pod dohledem dospělých konzumovat doma.
Chile	18	-	
Čína	Nemá MVHK	-	
Kolumbie	18	-	
Česká republika	18	-	
Dánsko	-	18	Neexistuje žádné věkové omezení pro konzumaci mimo prostory s licencí.
Estonsko	18	-	
Finsko	18	18, 20	Pro konzumaci alkoholických nápojů v zařízeních platí MVHK 18 let, u konzumace mimo zařízení platí hranice 18 let pro nápoje s obsahem maximálně 21% alkoholu. U lihovin je MVHK 20.
Francie	16	16	Pro konzumaci alkoholických nápojů v zařízeních platí MVHK i MVHN 16 let, pokud není osoba doprovázena rodičem nebo opatrovníkem.
Gruzie	Nemá MVHK	Nemá MVHN	
Německo	16, 18	16, 18	Pro pivo a víno platí MVHK i MVHN 16 let, pro lihoviny 18 let.
Hong Kong	18	Nemá MVHN	
Maďarsko	18	-	
Island	20	-	
Indonésie	-	16	
Irsko	18	18	Osoby mladší 18 let mají povolen vstup do barů, ale osoby mladší 15 let tam musí být v doprovodu rodiče nebo opatrovníka.

Izrael	18	-	
Itálie	16	16	
Japonsko	20	20	
Korea (Již ní)	21	-	Osoba musí být starší 21 let nebo být univerzitním studentem, pokud je mladší 21 let.
Lotyšsko	18	-	
Litva	18	-	
Lucembursko	17, 18	18	MVHK pro konzumaci v zařízeních je 17, pokud je osoba v doprovodu dospělého.
Malajsie	21	-	
Mexiko	18	-	
Moldávie	18	18	
Mongolsko	18	18	Rodiče a opatrovníci nesmí nabízet alkoholické nápoje svým dětem mladším 18 let.
Nizozemí	-	16, 18	MVHN je u lihovin 18 let, v případě doprovodu dospělého je to 16 let. MVHN u piva a vína je 16 let.
Nový Zéland	20 (s určitými výjimkami)	20 (s určitými výjimkami)	Ve vymezených prostorách může být alkohol prodáván osobám ve věku 18-20 let, pokud si jej dávají k jídlu nebo jsou v doprovodu svého rodiče, opatrovníka nebo partnera staršího 20 let.
Norsko	18, 20	18, 20	MVHN je u lihovin 20 let. MVHN u piva a vína je 18 let.
Peru	18	-	
Polsko	-	18	MVHN pro alkoholické nápoje (obsahující více než 4,5% alkoholu) je 18 let. U nápojů obsahujících méně než 4,5% alkoholu není stanovena minimální věková hranice pro jejich nákup.
Portugalsko	Nemá MVHK	Nemá MVHN	
Rusko	-	21	
Slovensko	18	-	
Slovinsko	18	18	„Vztahuje se pouze na nákup nebo konzumaci ve veřejných prostorách jako jsou například bary nebo diskotéky.“
Již ní Afrika	18	18	
Španělsko	16	16	Osoby mladší 16 let mohou nakupovat pivo a víno, pokud jsou doprovázeny rodiči.
Švédsko	18	18, 20	Pivo 1. kategorie je nealkoholické a nevztahují se na něj žádné věkové limity. Pro nákupy mimo licencované prostory platí různé věkové limity, MVHN pro nákup piva v potravinářských obchodech je 18 let, MVHN pro nákup jiných alkoholických nápojů v obchodech Systembolaget je 20 let.
Švýcarsko	14-18	14-18	Federální zákony zakazují podávání lihovin lidem mladším 18 let. MVHK a MVHN pro pivo a víno si určují jednotlivé kantony a hranice se pohybují v rozmezí 14 až 16 let.
Thajsko	Nemá MVHK	-	
Turecko	-	18	
Turkmenistán	18	18	
Ukrajina	21	21	
Velká Británie	18	18	V barech a zařízeních či obchodech prodávajících lihoviny platí MVHK a MVHN 18 let. Pro pivo a jablčové víno (cider) platí MVHN 16 let, pokud jsou objednávány k jídlu (neplatí pro bary). Se souhlasem rodičů mohou děti od 5 let konzumovat alkoholické nápoje doma.

Spojené státy	21*	21**	*V 19 státech není konzumace alkoholických nápojů osobami mladšími 21 let specificky nezákonná. **Mezi výjimky z pravidla 21 let patří v některých státech držení alkoholu pro náboženské účely, pokud je osoba doprovázena rodičem, druhem/družkou nebo zákonným opatrovníkem; zdravotní důvody; konzumace v soukromých klubech nebo zařízeních a konzumace v rámci zákonného zaměstnání u výrobce, který má patřičnou licenci.
Uruguay	18	-	
Venezuela	18	-	

*Údaje laskavě poskytla instituce CBA (Centre for Information on Beverage Alcohol), 15 Cavendish Square, London W1M 9DA, Velká Británie
(-) = žádné další údaje nejsou k dispozici

Méně zemí má zákonem stanovenou minimální věkovou hranici pro nákup alkoholu než pro konzumaci alkoholu. Celonárodní legislativa upravující minimální věkovou hranici pro nákup alkoholu mladistvými existuje ve třiceti čtyřech zemích. Ve 12 zemích z celkového počtu zemí, u nichž jsme nezaznamenali žádné výjimky, platí minimální věková hranice 18 let. Pět zemí stanovuje věk 16 let, jedna země 20 let a dvě země 21 let. Jedinými zeměmi, které legislativně upravují minimální věkovou hranici pro nákup alkoholu, ale nemají žádnou právní úpravu minimálního věku pro konzumaci, jsou Indonésie, Dánsko, Nizozemí, Polsko, Rusko a Turecko.

Výjimky týkající se minimálních věkových hranic pro nákup alkoholu je celá řada. Například v Rakousku některé provincie zakazují nákup lihovin v provozovnách osobám mladším 18 let, ale umožňují nákup piva a vína už od 16 let. Ve Finsku platí pro nákup v obchodech a zařízeních prodávajících lihoviny věková hranice 18 let pro nákup nápojů obsahujících maximálně 21% alkoholu, zatímco pro nákup lihovin platí hranice 20 let. V Německu záleží na tom, zda je mladistvá osoba pod dohledem dospělého. Pokud je v Německu osoba starší 16 let pod dohledem dospělého, může konzumovat nebo nakupovat alkoholické nápoje, jinak platí minimální věková hranice pro nákup a konzumaci 18 let. V Nizozemí musí být věk 18 let, aby si mohl koupit lihoviny, ale pokud je v doprovodu dospělé osoby, stačí 16 let. Norsko rovněž rozlišuje mezi různými druhy alkoholických nápojů – pro lihoviny platí hranice 20 let, pro pivo a víno 18 let. Existují také země, jejichž legislativa upravující minimální věkové hranice pro nákup alkoholu rozlišuje mezi tím, zda je alkohol konzumován k jídlu. To je případ Nového Zélandu, některých částí Austrálie a Velké Británie. Ve Spojených státech platí všeobecný zákaz nákupu a veřejné držby alkoholických nápojů pro osoby mladší 21 let, nicméně existují určité výjimky. Tyto výjimky, platné ve Spojených státech i v jiných zemích, jsou uvedeny v Tabulce 1.

PØÍPADOVÉ STUDIE

Když porovnáme legislativu v oblasti vùkovù limitù pro konzumaci alkoholu na celém svùtì, je zjevné, Ÿ e rùzné zemì mají odlišné pohledy na problematiku mladistvù a alkoholu. Staì srovnat Spojené státy, které mají nejvyšší minimální vùkovou hranici pro nákup alkoholických nápojù v celém západním svùtì, s Evropou a Australasií, kde se vùkové hranice nikdy nevyskytují vùbec, jinde jsou v rozmezí 16-18 let, a uvìdomíme si, Ÿ e názory vládních úøadù se v otázce, nakolik je vhodné, aby mladiství konzumovali alkoholické nápoje, v jednotlivých spoleènostech zøejmì výraznì rozcházejí.

Existuje celá øada faktorù ovlivòujících rozhodnutí vládních úøadù, jak stanovit minimální vùkovou hranici pro konzumaci nebo nákup alkoholu – nebo zda ji nestanovovat vùbec, jako je tomu v pøípadì Ázerbajdžánu, Gruzie a Portugalska. Následující èást se zabývá tøemi pøípadovými studiemi týkajícími se legislativy v oblasti minimální vùkové hranice pro konzumaci alkoholu. První pøípad jsou Spojené státy, kde se nezvažují Ÿádné zásadní zmìny legislativy vtéto oblasti; druhým je Nizozemí, které uvažuje o zvýšení minimální hranice pro nákup alkoholu, a tøetím je Nový Zéland, kde se diskutuje o legislativních zmìnách snížujících minimální vùkovou hranici pro nákup alkoholu.

Spojené státy

Legislativa upravující minimální vùkovou hranici pro konzumaci alkoholu se ve Spojených státech lišila stát od státu, což platilo ještì pøed o nìco více než desetiletím. Pøedevším na základì potøeby snížit poèet smrtelnù dopravnù nehod souvisejících s konzumací alkoholu vznikl v roce 1984 nový celonárodní zákon upravující minimální vùkovou hranici pro konzumaci alkoholu (National Minimum Drinking Age Act), který požadoval, aby všechny státy zvýšily své vùkové hranice pro nákup a veřejnou držbu alkoholu na 21 let, jinak jim hrozila ztráta federálních dotací urøenù na dálnice podle federálního zákona o podpoøe dálnic. Do roku 1987 pøizpùsily všechny státy své zákony požadované minimální hranici 21 let.

Ve Spojených státech existuje obrovské množství výzkumù týkajících se dùsledkù zvýšení minimální vùkové hranice pro konzumaci alkoholu na 21 let. Nìkteré výzkumy se zamìøují výhradnì na to, zda měl nový zákon požadovaný úèinek na snížení poètu smrtelnù dopravnù nehod. Jiné výzkumy se zamìøily na zkoumání, jak zákon ovlivnil konzumaèní zvyklosti mladistvù, pøedevším u vysokoškolákù a hlavnì pokud jde o „tìžké pití“ (opíjení).

Podle údajù shromáždìnù Národním úøadem pro bezpečnost dálničního provozu (National Highway Traffic Safety Administration; NHTSA) se poèet smrtelnù dopravnù nehod „souvisejících s alkoholem“¹ u osob mladších 21 let snížil v období od roku 1987 do roku 1996 o 43% (pokles z 5062 smrtelnù nehod souvisejících s alkoholem na 2883).² Tento údaj by měl být posuzován v kontextu 28procentního poklesu smrtelnù dopravnù nehod souvisejících s alkoholem v celé populaci. V období 1982 – 1986, kdy byly legislativnì stanoveny rùzné minimální vùkové hranice v rozmezí 18 – 21 let, došlo k poklesu smrtelnù dopravnù nehod u osob mladších 21 let o 14% (z 6329 smrtelnù dopravnù nehod na 5455).³ Ve stejném období klesl poèet smrtelnù dopravnù nehod u celé populace o 4%. Podle názoru NHTSA měl zákon stanovující minimální vùkovou hranici 21 let „vìtší úèinek v prùběhu let, jak docházelo ke zvýšení vùkové hranice v jednotlivých státech, a ovlivnil více øídièù ve vùku 18 – 20 let.“⁴

Názor, že nižší počet smrtelných dopravních nehod souvisejících s alkoholem má přímou souvislost se zvýšením minimální věkové hranice pro konzumaci alkoholu, ovšem nesdílejí všichni výzkumní pracovníci. Například Vingilis a De Genova tvrdí, že určení toho, zda dopravní nehoda souvisí s alkoholem, záleží i na posouzení policistů, tudíž jde o zcela subjektivní názor.⁵ Podobné metodologické výhrady uvádí také Zylman.⁶ Hughes a Dodder upozorňují na to, že vyšší počet dopravních nehod může být důsledkem jiných faktorů než je konzumace alkoholu mladistvými. Tvrdí, že na zvýšení počtu automobilových nehod se mohou podílet změny v ekonomice, snížení věkové hranice pro řízení motorových vozidel, změny v cenách benzínu a skutečnost, že více mladých lidí vlastní auta.⁷

Ve zprávě hodnotící preventivní strategie ve vztahu k mladistvým, kterou vypracoval Kathryn Stewart Pacific Institute for Research and Evaluation, se uvádí: „...žáda jiných zemí považuje tuto strategii [zvýšení minimální věkové hranice pro nákup] za kulturně nepřijatelnou.“⁸ Zpráva se odvolává například na Simpsona a kol., kteří prováděli výzkum týkající se smrtelných dopravních nehod souvisejících s alkoholem v Kanadě, kde se MVHK pohybuje v rozmezí 18-19 let podle jednotlivých provincií. Zpráva poukazuje na skutečnost, že „zde došlo u mladistvých k podobnému snížení počtu dopravních nehod souvisejících s alkoholem, aniž by se zvýšila minimální věková hranice pro nákup.“⁹ Podle závěrů zprávy tyto výsledky „neukazují, že zvýšení minimálního věkového limitu není účinné, ale spíše že v Kanadě účinně zapůsobily i jiné strategie, případně že zde působily také další vlivy.“¹⁰ Zatímco Simpson a kol. zjistili, že „rozsah problému řízení motorových vozidel pod vlivem alkoholu se v Kanadě během osmdesátých let výrazně zmenšil“,¹¹ zpráva dochází k závěru, že „sice může být povzbudivé spekulovat na téma, jak se na pozorovaných změnách v rozsahu problému určeným způsobem podílely kombinované účinky všech aktivit a kampaní zaměřených na problém řízení pod vlivem alkoholu, ovšem je rovněž možné, že příslušné změny se změnami aktivitami vůbec nesouvisejí.“¹²

Pokud jde o otázku změn v konzumačních návycích mladistvých v důsledku zvýšení MVHK, i zde se výsledky výzkumů různí. V přehledu výzkumných zpráv vypracovaných v roce 1993 došel Wagenaar k závěru, že „studie založené na kvalitních výzkumných a analytických metodách obvykle zjistily, že po snížení MVHK následovalo zvýšení míry konzumace alkoholu u mladistvých.“¹³ Studie, které vypracoval United States General Accounting Office a MacKinnon s Woodwardem, došly k podobným závěrům.^{14,15}

Nicméně Hughes a Dodder, kteří v průběhu čtyř let sledovali chování vysokoškolských studentů, zjistili, že „konzumační návyky a vzory chování, jaké studenti vykazovali během tohoto výzkumu, zůstávaly v průběhu času zhruba stejné.“¹⁶ Wechsler ve svém výzkumu zjistil, že legislativně stanovený minimální věk pro konzumaci alkoholu neměl vliv na „těžké pití“, a dochází k závěru, že tato skutečnost zpochybňuje užitečnost určení minimální věkové hranice (21 let) v politikách vysokých škol.¹⁷

Engs a Hanson uvádějí, že výsledky výzkumu provedeného ve třech různých časových úsecích v období 1982 – 1988 „ukazují jen málo změn v konzumačních zvyklostech a problémech vysokoškoláků, jež by bylo možné připsat celonárodnímu zvýšení minimální věkové hranice pro nákup alkoholu.“¹⁸ Další výzkum, který Engs a Hanson uskutečnili v průběhu akademického roku 1987-88, ukázal, že je více studentů, kteří pijí nelegálně, než těch, kteří pijí legálně. Engs a Hanson vysvětlovali toto zjištění pomocí teorie reaktance, která říká, že když se konzumace alkoholu zakázá, stane se tím více že účubí a zvýší se míra konzumace alkoholu u mladistvých.¹⁹

Také by mlo být øeøeno, Ÿ e zhruba ve stejné době, kdy zaèala platit legislativa upravující minimální vřkovou hranici pro konzumaci alkoholu, probíhaly masivní vzdilávací kampani upozorøující na nebezpeènost konzumace alkoholu v souvislosti s øízením motorových vozidel, které podporovaly skupiny jako například Mothers Against Drunk Driving, odvřtvi výrobci alkoholických nápojù a státní úøady. Je obtíž né pøesní zmìit úèinky těchto kampaní, ale málokdo by pochyboval o tom, Ÿ e sehrály roli ve zvyšování informovanosti a zmìnách chování ve vztahu køízení pod vlivem alkoholu.

Stanovení minimální vřkové hranice na 21 let vyvolalo ve Spojených státech rovnìž pochybnosti týkající se zjevné nedùslednosti v tom, Ÿ e lidé mladší 21 let nesmí konzumovat alkohol, zatímco ve většinì ostatních oblastí Ÿ ivota jsou považ ováni za dospilé. MoŸ ná nejlépe to vystihují O'Malley a Wagenaar, kteøí øíkají: „Mnoho lidí muž e považ ovat za neférovou situaci to, Ÿ e lidé ve vřku 18-20 let mohou uzavírat manŸ elství, mít dìti, vlastnit auta, domy a zbranì a být finanèní i sociální nezávislí, a pøitom je jim zákonem zakázáno dát si v restauraci sklenku vína èi dokonce dát si sklenku šampaòského na své vlastní svatbì.“²⁰ Zatímco Toomey a kol. argumentují tím, Ÿ e různé èinnosti mají různé vřkové hranice, odkdy je s nimi vhodné zaèínat, a Ÿ e rizika pro mladistvé a pro celou spoleènost jsou dostateènì vysoká, aby ospravedlòovala tuto zjevnou nedùslednost,²¹ jiné zemì mají odlišné názory. Napøíklad Velká Británie v materiálu Report by the Central Policy Review Staff doporuèuje, Ÿ e „by bylo nepraktické mít vřkovou hranici vyšší než je hranice plnoletosti...“²²

Nizozemí

V Nizozemí probíhá pøíprava zákona nazvaného „Zákon o alkoholických nápojích, hotelovém odvřtvi a odvřtvi sluŸ eb“, který pøípravuje holandské ministerstvo zdravotnictví, sociální péèe a sportu a který má zvýšit minimální vřkovou hranici pro konzumaci alkoholických nápojù na 18 let. V souèasné době umoŸ òuje zákon lidem starším 16 let kupovat a konzumovat pivo a víno; lihoviny je moŸ né kupovat a konzumovat od vřku 18 let. Pøípravu návrhu zákona si vyŸ ádala ministrynì zdravotnictví, podle níŸ by zákon ml øešit to, co vnímá jako rostoucí problém nadmìrné konzumace alkoholu mladými lidmi.

Zatímco je návrh zákona stále ve stadiu pøíprav, øada vládních pøedstavitelù a skupin zastupujících odvřtvi se vyjádøila proti nimu. Jeden z pøedstavitelù stejné politické strany, jejíŸ èlenkou je také ministrynì zdravotnictví, øekl: „Chápu, èeho chce ministrynì dosáhnout, ale nejsem pøesvìèen o správnosti prostøedkù.“²³ Jedním z nejèastji citovaných argumentù proti navrhovanému zákonu je obtíž nost jeho prosazování, protože e neexistuje Ÿ ádný úèinný systém ovìøování vřku. Nizozemí je jako øada dalších zemí v Evropì proti povinným identifikaèním prùkazùm, protože e to mnoho obèanù považ uje za porušení práv jednotlivce a za narušování soukromí. TakŸ e všechny existující systémy identifikaèních prùkazù fungují pouze na bázi dobrovolnosti, což je podobné programu, který byl nedávno zaveden v hospodách ve Velké Británii.²⁴

Jeden z nizozemských odborníkù v oblasti zdravotnictví øekl, Ÿ e „podávání nebo prodej alkoholu pouze osobám starším 18 let není proveditelné; 83% mladých lidí ve vřku tìináct až šestnáct let pravidelnì pije alkohol. Tito lidé pít nepøestanou, ani když zákon vstoupí v platnost. Budou pro alkohol posílat své starší kamarády.“²⁵ S tímto názorem souhlasí pøedstavitelè odvřtvi výrobcù alkoholu.

Pokud bude zákon dopracován do konečné podoby, což je neisté, bude se o jeho přijetí uvažovat pravděpodobně v roce 1998.

Nový Zéland

Nový Zéland v současné době hodnotí svou legislativu upravující minimální věkovou hranici pro konzumaci alkoholu z důvodů, které byly popsány jako „neúčinnost, nemožnost zajištění, matoucí a frustrující ustanovení z hlediska veřejnosti, odvítví služeb i úřadů dohlížejících na prosazování příslušné legislativy.“²⁶ Současná novozélandská legislativa určuje jako minimální věkovou hranici 20 let, což se vztahuje na nákup alkoholu, ne na jeho konzumaci. Nicméně z tohoto pravidla existuje řada výjimek týkajících se toho, kde je alkohol konzumován („zakázané prostory, prostory pod dohledem a ostatní prostory“)²⁷, zda je či není přítomna dospělá osoba a zda alkohol je či není podáván k jídlu. Pokud jsou splněny příslušné podmínky, platí věková hranice 18 let.

Po zvážení téměř 233 návrhů předložených poradnímu výboru (112 návrhů bylo pro věkovou hranici 20 let, 106 návrhů pro 18 let a 15 návrhů doporučovalo různé jiné věkové hranice) v otázce, zda by se zákon stanovující minimální věkovou hranici měl či neměl změnit, doporučil novozélandský poradní výbor ve své zprávě snížit věkovou hranici na 18 let s jednou výjimkou: „...osobě mladší 18 let může být umožněn vstup do jakýchkoli prostor, které mají příslušnou licenci, s výjimkou zakázaných prostor, a může jí být prodán nebo nabídnut alkohol, pokud je v doprovodu rodiče nebo zákonného zástupce.“²⁸

V rámci svého rozhodování dospěl výbor ke čtyřem cílům, které by měl zákon splňovat. Zaprvé by mělo být jasné, že zákon je zaměřen na zneužívání alkoholu, ne na věk jednotlivců; za druhé by zákon měl být jednoznačný, aby byl snadno pochopitelný a vymahatelný; za třetí musí mít vysokou míru podpory veřejnosti a za čtvrté musí být spravedlivý ve vztahu k jiným omezením či právům.²⁹

Výbor konstatoval, že většina těch, kdo požadovali zachování věkové hranice 20 let, ospravedlňovala toto doporučení teorií dostupnosti – když se sníží celková spotřeba, dojde k následnému omezení problémů s alkoholem. Toto zdůvodnění výbor odmítl na základě skutečnosti, že liberalizace v oblasti dostupnosti alkoholu v prostorech, kde je jeho konzumace bezpečná, kterou umožnil současný zákon, vedla spíše ke snížení konzumace než k jejímu zvýšení. Výbor měl zároveň pocit, že pokud by se teorie dostupnosti dovedla k logickým důsledkům, bylo by možné pomocí zákonů zcela zamezit zneužívání alkoholu v každém věku prostřednictvím úplného zákazu prodeje a dodávek alkoholu. „Většina lidí ví, že na základě historických zkušeností jde o nesplnitelný sen.“³⁰

Výbor zvážil výzkumy provedené v jiných zemích, ale usoudil, že na Novém Zélandu jde o jinou situaci. Výbor například neshledal dostatečné důkazy pro tvrzení, že by snížení věkové hranice na 18 let vedlo ke zvýšení míry zneužívání alkoholu, protože se domníval, že mladí lidé nedosahující zákonem stanovené minimální věkové hranice již v současné době mají přístup k alkoholu prostřednictvím dospělých osob, rodičů nebo výjimek, které povoluje existující zákon. Zároveň výbor upozornil na skutečnost, že ve většině zemí platí minimální věková hranice 18 let.

Doporučení poradního výboru v současné době zvažuje novozélandská vláda a očekává se, že příslušný zákon by měl být předložen parlamentu někdy v roce 1998.

VYMAHATELNOST

Otázka vymahatelnosti zákonů stanovujících minimální věkové hranice pro konzumaci alkoholu představuje pro většinu vlád zásadní problém, jak ilustrují výše zmíněvané příklady. Neformální studie účinnosti vymáhání připravené různými organizacemi, například britskou institucí Alcohol Concern, přicházejí se smíšenými výsledky.³¹ Evropa, Island, Finsko, Irsko a Norsko byly hodnoceny poměrně vysoko, zatímco jiné země zahrnuté do hodnocení nedosáhly příliš dobrých výsledků.

Spojené státy, které k prokazování věku používají oficiální průkazy, se setkávají s potížemi při prosazování zákona vymezujícího minimální věk pro konzumaci alkoholu ve vysokoškolských areálech. To vedlo k argumentaci ze strany některých lidí, že minimální věková hranice 21 let je nepraktická. Hanson, sociolog, který se do hloubky zabývá problematikou alkoholu ve vysokoškolských areálech, tvrdí, že by se vrámcí úsilí o maximální omezení škodlivých účinků měl klást menší důraz na stigmatizaci alkoholu a větší na propagování odpovědného přístupu k jeho konzumaci.³²

SHRNUTÍ

Tento materiál se zabývá různou výší věkových hranic pro konzumaci a nákup alkoholu na celém světě, přičemž upozorňuje na skutečnost, že zákony většiny zemí stanovují tyto hranice na 18 let. Materiál se také věnuje legislativě upravující věkovou hranici pro konzumaci alkoholu ve třech zemích: v Nizozemí, kde se projednává návrh zvýšení věkové hranice; na Novém Zélandu, kde se zvažuje snížení věkové hranice, a ve Spojených státech, kde se nepřípravuje žádná zásadní úprava legislativy ani jedním směrem.

VYSVĚTLIVKY

¹ NHTSA definuje souvislost s alkoholem jako hladinu alkoholu v krvi ođidiěù/jiných osob .01 nebo vyšší. O tom, jak pøesnì vymezit „souvislost s alkoholem“, se vede øada debat.

² National Highway and Traffic Safety Administration/FARS (7/23/97). Údaje sestavil The Century Council, 1201 Pennsylvania Avenue, N.W., Suite 300, Washington, D.C. 20004.

³ *Tamtěž*.

⁴ *Tamtěž*, str. 1.

⁵ Vingilis, E. a K. De Genova. (1984) Youth and forbidden fruit: experiences with changes in legal drinking in North America. *Journal of Criminal Justice* 12: 161-172.

⁶ Zylman, R. (1977) The consequences of lower legal drinking ages on alcohol-related crash involvement of young people. *Journal of Traffic Safety Education*, January: 13-18.

⁷ Hughes, S. P. a R. A. Dodder. (1992) Changing the legal minimum drinking age: results of a longitudinal study. *Journal of Studies on Alcohol* 53 (6).

⁸ Kathryn Stewart Pacific Institute for Research and Evaluation. (1996) Environmentally oriented prevention policies for young adults. Alcohol Policy X Paper, October 1: str. 6.

⁹ *Tamtěž*.

¹⁰ *Tamtěž*.

¹¹ Simpson, H. M., D.R. Mayhew a D. J. Beirness. (1995) The decline in drinking-driving fatalities in Canada: a decade of progress comes to an end? Traffic Injury Research Foundation, Ottawa, Kanada. Str. 508

¹² *Tamtěž*.

¹³ Toomey, T. L., C. Rosenfeld, a A. C. Wagenaar. (1996) The minimum legal drinking age: history, effectiveness and ongoing debate. *Alcohol, Health and Research World* 20 (4): 214.

¹⁴ United States General Accounting Office (USGAO). (1987). *Drinking-Age-Laws: An Evaluation Synthesis of Their Impact on Highway Safety*. GO/PEMD-87-10. Washington, DC: USGAO.

¹⁵ MacKinnon, D. P. a J. A. Woodward. (1986). The impact of raising the minimum drinking age on drive fatalities. *The International Journal of the Addictions* 21(12): 1331-1338.

¹⁶ Hughes, S. P. a R. A. Dodder. (1992) Changing the legal minimum drinking age: results of a longitudinal study. *Journal of Studies on Alcohol* 53(6): 573.

¹⁷ Wechsler, H. (1995). Correlates of college student binge drinking. *American Journal of Public Health* 85(7): 921-926.

¹⁸ Engs, R. a D. J. Hanson. (1988) University students' drinking patterns and problems: examining the effects of raising the purchase age. *Public Health Reports* 103(6): 667.

¹⁹ Engs, R. a D. J. Hanson. (1989). Reactance theory: a test with collegiate drinking. *Psychological Reports* 64: 1083-1086.

²⁰ O'Malley, P. M. a A. C. Wagenaar. (1991) Effects of minimum drinking age laws on alcohol use, related behaviors and traffic crash involvement among American youth: 1976-1987. *Journal of Studies on Alcohol* 52(5): 490.

²¹ Toomey, T. L., C. Rosenfeld a A. C. Wagenaar. (1996) The minimum legal drinking age: history, effectiveness and ongoing debate. *Alcohol, Health and Research World* 20 (4): 213-218.

²² Central Policy Review Staff. (1979) Alcohol policies. *Report by the Central Policy Review Staff*. Svazek 1: Zpráva, květen, str. 24.

²³ *Haagse Courant* (1997) 11. èervence, str. 3.

²⁴ Pro podrobnější informace o tomto programu se obraťte na The Portman Group, 2d Wimpole Street, London, W1M 7AA, Velká Británie.

²⁵ *Volkskrant* (1997) Local Health Service South of Brabant, 16. èervence, str. 3.

²⁶ Ministerstvo spravedlnosti. (1996) 1996 Liquor review discussion paper. The Advisory Committee, Liquor Review 1996. Ministerstvo spravedlnosti, Wellington, Nový Zéland. Str. 12.

²⁷ *Tamtěž*.

²⁸ New Zealand Advisory Committee. (1997) Zpráva poradního výboru v otázce alkoholických nápojů. The Advisory Committee, Liquor Review 1996. Ministerstvo spravedlnosti, Wellington, Nový Zéland, str. 25.

²⁹ New Zealand Advisory Committee. (1997) Zpráva poradního výboru v otázce alkoholických nápojů. The Advisory Committee, Liquor Review 1996. Ministerstvo spravedlnosti, Wellington, Nový Zéland.

³⁰ *Tamtěž*, str. 20.

³¹ Alcohol Concern. (1997) *Acquire*, jarní vydání.

³² Hanson, D. (1996) Seven recommendations for a national alcohol policy. *The Rally Journal* 1 (1): 10.

ICAP (International Center for Alcohol Policies; Mezinárodní centrum pro politiky v oblasti alkoholu) se snaží napomáhat snížení míry zneužívání alkoholu po celém světě a propagovat správné chápání role alkoholu ve společnosti prostřednictvím dialogu a partnerství, do nichž zapojuje návštěvní výrobce alkoholu, instituce zabývající se problematikou zdravotnictví a jiné subjekty zabývající se politikou v oblasti alkoholu. ICAP je nezisková organizace, kterou finančně podporuje deset hlavních mezinárodních společností vyrábějících alkoholické nápoje.

Další zprávy ICAP (*ICAP Reports*) se věnují těmto otázkám:

- **Číslo 1:** Bezpečná konzumace alkoholu: srovnání materiálů *Výživa a vaše zdraví: Stravovací zásady pro Američany a Rozumná konzumace alkoholu*
- **Číslo 2:** Problematika „tíže koho pít“
- **Číslo 3:** Etikety upozorující na zdravotní rizika

International Center for Alcohol Policies
1519 New Hampshire Avenue, NW
Washington, DC 20036
Telefon: 202-986-1159
Fax: 202-986-2080
Email: mgrant@igc.apc.org
Web stránky: www.icap.org